

ASPALAT, pres del ll. *aspalāthbus*, i aquest, del gr. *ἀσπάλθος* 'espècie de ginesta espinosa'. □ 1.ª doc.: 1839, Lab.

Aspàlt(um), V. *asfalt* *Aspar*, grafia bàrbara, en lloc de *L'Espà*, usada per algun geògraf (que *AlcM* copia), però totalment infundada; l'origen és ben conegut, veg. *E. T. C.* II, 91 i I, 17 *Asparagina*, *asparagines*, *aspàrtic*, V. *espàrrec* *Aspat*, V. *aspi*

ASPECTE, pres del ll. *aspectus*, -ūs, 'acció de mirar', 'mira, aspecte, presència', derivat de *aspicere* 'mirar'. □ 1.ª doc.: 1510, Miquel Pérez.

DERIV.: *Aspectar*, *aspectant*. Altres mots derivats de l'arrel del mateix verb llatí, veg. en *ESPECTACLE*, *ESPÈCIE*, *ESPILL*.

Asperg, V. *asberg* *Asperges*, *aspergillàcies*, *aspergir*, -giar, *aspergis*, V. *espargir* *Asperifoliat*, *asperitat*, V. *aspre* *Asperm*, *aspermàstia*, *aspermatisme*, V. *esperma* *Aspersió*, *aspersori*, V. *espargir*

ASPI, 'espècie de debanadora petita que serveix per debanar i fer troques', forma catalana corresponent al cast., port. i it. dial. *aspa*, it. *aspo*, del mateix significat, mot d'origen germànic; probt. d'un gòt. *HASPJA id., germana de l'a.-al. ant. *haspa* 'troca', esc. ant. *hespa* id., al. *haspel* 'debanadores'; la terminació del mot català no està ben explicada, potser es va extraure del sinònim *aspiell*, de formació diminutiva, o bé del verb *aspiar* 'debanar'. □ 1.ª doc.: 1380.

En dos docs. de Ribes d'aquesta data han llegit «un *aspi* de *auspiar* lana» i «un *aspi* de *auspiar* lana», *BABL* VI, 471 i 473. La forma del verb ha d'estar mal interpretada: en el segon passatge segurament s'havia de llegir *anespiar*, grafia incorrecta de *enaspiar* (format amb *en-*) avui usual a Olot; en el primer caldrà, sigui esmenar-ho en *aspiar*, sigui entendre que el redactor va voler escriure *an spi*, de nou grafia imperfecta per *en-espiar* = *enaspiar*. És també usual una forma femenina *àspia*, que és la usada avui en el País Valencià i a Menorca. És la que apareix en dos docs. dels Ss. XIV i XVI que *AlcM* reporta de l'arxiu de Sta. Coloma de Queralt. Així també en *OPou* (1575): «*àspia*: alabrum», amb el verb *aspiar lo fil* «ducere filum in alabrum» (*TbPu.*). En una cançó popular publicada per Milà i F.: «posaré l'olleta al foc / per rentà la vaixel·lada, / també pendré l'*aspiet* / per *aspià* la fusada».¹

Com que un *aspi* és un objecte d'allò més tènue i molt llarg, se sol pendre com a terme de comparació: en frases com la locució *cara d'aspi* vol dir 'cara magra i llarga' (mall., *AlcM*), cf. *ser un aspi sense troques* 'estar molt magre' (Barc. i Val.): i aquella ja surt en la forma femenina en l'humorista G. Roca Seguí (n. a Mallorca, el 1742): «no et mostres rígida, / ou estes súpliques, / o mor-te tísica, / d'aquí demà / --- / surt, cata d'*àspia*, / surt, uis de mòpia, / boca de xàvega, / barres de ca» (*JMBover*, *BiEscrBal.* II, 273.30.1; també *DFiguera*; *Febrer-Car-*

dona). «Costipar-se del vent de l'*aspi*» 'qui per qual-sevol cosa s'acovardix' (Borràs Jarque, *BSCC* XIV, 90).

Per a l'origen, veg. Gamillscheg, *Rom. Germ.* I, 371; *RFE* XIX, 241; Kluge, s. v. *haspe*, *haspel*; tractant sobretot de les formes de l'objecte, Krüger, *VKR* VIII, 258; *NRFH* III, 173-4, i veg. *DCEC* I, 305. En cast. és també 'conjunt de pals en forma de X', 'aparell extern del molí de vent en figura de X', 'cada un dels braços d'aquest aparell'; i aquestes són les accs. del mot en portuguès; sentit que en cat. es troba en la forma *aspa*, veg. *AlcM* amb doc. de 1331, i que en particular és conegut a Eivissa: «els altres molins --- damunt el cim, devora les *asperes*, quan es recollien les veles», Fr^a. Vilàs (en Villangómez, *Llibre d'Eivissa*, 183). En germànic és més estesa avui l'antiga forma diminutiva *haspel*, que ja trobem com a mèdio-franconià antic (c. al S. XI), *haspul* «haspel» en les glosses de Trèveris (Holthausen, *Altnieder-äutsches Wb.*, s. v.). La terminació del mot romànic és abans que tot femenina, però hi ha it. *aspo*, que retrobo a l'Alt Aragó: «sirve el *aspo* pa fé las madejas», Bielsa (1965).

Més ens costa d'explicar-nos la forma catalana amb *-i* o *-ia*. Per comprendre-la vaig suposar en el *DCEC* que podia partir d'un derivat *HASPJARE d'on el nostre verb *aspiar*, que de fet és antic: no sols en les citades formes problemàtiques de 1380 i en *OPou*, sinó també a fi del S. XV en Isabel de Villena, i ja la va usar Eiximenis «si filàs *aspiava-li* ço que filava e lo-y debanava», *Vida de J. Crist* (*DBal.*). Els termes germànics referents a la roba i a filar i teixir sembla que ja s'introduïren en el llatí vulgar del limes, gràcies a mullers germàniques de legionaris romans. Per això, encara que sorprengui aquesta derivació verbal en *-IARE*, de caràcter tan arcaic, en un germanisme, no és inconcebible, si bé els dubtes augmenten pel fet d'estar limitada a una sola llengua romànica. Una altra explicació seria suposar que es va partir d'*aspiell* sinònim d'*aspi*, que el *DAG.* assenyala en un doc. de 1430 i *AlcM* en un de Sta. Coloma de Queralt de 1565, i que en lloc de ser aquest un diminutiu en *-ell* del més general *aspi*, *àspia*, és un antic *HASPICELLUM format segons el model dels nombrosos mots diminutius llatins de sentit no gaire diferent, com *fusticellus*, *sudicellus*, *penicillus*, *caulicellum*, *funicella*, *spenicella*, *domnicella*, etc., d'on *aspiell* i d'ací extret regressivament *aspi*, *àspia* i després *aspiar*: explicació tant o més convincent que l'altra des del punt de vista morfològic.

DERIV.: *Aspiar*, veg. supra. *Aspió*. De *aspa*: *aspar* (en eiv. «lañar», *PzCabrero*).

¹ *Romllo.*, 56.2f. No se sap on la va recollir; en les notes pòstumes publicades en el vol. Pujol-Puntí (p. 39) hi afegí una versió semblant, recollida a Barcelona.

ASPID, 'l'espècie més mortífera d'escurçó', pres del ll. *aspis*, -idis, i aquest, del gr. *ἀσπίς*, -ίδος, id. □ 1.ª doc.: 1803, Belv.; *àspic* o *àspit*, *Febrer-Car-*dona; *aspis*, fi S. XIV, *Ant. Canals*; *aspidis*, fi S. XV,